

Andelsbevægelsen i Norge.

»Det kgl. Selskab for Norges Vel« har nedsat et »Samvirkeudvalg«, hvis Konsulent er *H. Overaae*. I Selskabets for nylig udgivne Beretning om dets Virksomhed i 1915 har Hr. *Overaae* skrevet en Afhandling om Andelsforeningerne (Samvirkeforetagenderne) i Norge, af hvilken det følgende er et kort Uddrag.

Der findes for Tiden 5 Fællesindkøbsforeninger, i det væsentlige bygget paa kooperative Principper, hvis Formaal er at forsyne Landmændene med nødvendige Driftsmidler i god Kvalitet og til saa billige Priser som muligt. Disse 5 Foreninger er: Landhusholdningsselskabernes *) Fælleskøb i Kristiania, Agder Fællesindkøbsforening, Stavanger Amts Fællesindkøb, Det vestlandske Købelag, Bergen, og Fællesforretningen i Trondhjem. Varer, som omsættes gennem disse Foreninger, er bl. a. Kraftfoder, Kunstgødning, Saasæd og -Frø, Redskaber og Maskiner, Petroleum, Cement m. fl. Særlig er deres Omsætning af Kraftfoder og Kunstgødning meget betydelig. I 1913 omsattes saaledes gennem Fællesindkøbene 46.000 t Kunstgødning eller ca. 65 pCt. af Landets samlede Forbrug (70.500 t). For Kraftfoderets Vedkommende savner man tilsvarende Tal, men Hr. *Overaae* mener, »at et lignende Procenttal er tilstede der ogsaa. Paa dette Omraade staar vi altsaa foran Danskerne«. Samtlige 5 Fællesindkøbsforeningers Omsætning er vokset fra 243.500 Kr. i 1896—97 til 18.800.000 Kr. i 1914—15.

*) I hvert af Norges 18 Amter findes der et, hele Amtet omfattende »Landhusholdningsselskab«, der virker til Gavn for Amtets Landbrug.

For Forbrugsforeningernes Vedkommende foreligger ikke senere Statistik end for 1910, da der fandtes 325 paa Landet og 45 i Byerne med en samlet Omsætning af 27.9 Mill. Kr. Foreningerne har samlet sig om »Norges kooperative Landsforening«, hvis Formaal er »ved Fællesindkøb, Fællesproduktion og paa anden Maade at virke til Bedste for Medlemmerne i de indmeldte Foreninger«, og hvis Kapital tilvejebringes ved, at de indmeldte Foreninger indskyder 100 Kr. for hver 20 Medlemmer eller Dele af dette Tal. Foreningerne hæfter kun med deres Indskud for Landsforeningens Forpligtelser. De indmeldte Foreningers Medlemsantal er noget over 30.000. Landsforeningens Virksomhed har hidtil væsentligst bestaaet i Fællesindkøb. Hvad Produktionsvirksomheden angaar kan nævnes, at Foreningen i 1912 erhvervede Smørfabrikken »Norge« i Bergen, hvis samlede Produktion i 1914 var ca. 700.000 kg. Desuden har Landsforeningen i 1914 købt en Tobaksfabrik. Den har endvidere oprettet en Indskudsafdeling, i hvilken der i 1914 henstod ca. 400.000 Kr. Hovedforretningen er i Kristiania, medens der er oprettet en Filial i Trondhjem. Landsforeningens Omsætning er vokset jævnt og sikkert. Den var i 1908 615.000 Kr. og i 1914 3.1 Mill. Kr.

Ved Udgangen af 1914 fandtes der omtrent 620 Andels-Mælkerier og -Osterier. De indvejede i 1914 i alt 222.3 Mill. kg Mælk, som udbragtes i ca. 25 Mill. Kr.

Af Smørforeninger findes der ca. 37, væsentlig i det nordlige Norge. De omsatte i 1913 i alt 246.000 kg Smør, som udbragtes i 468.000 Kr. Det samlede Medlemsantal var 1813 og det samlede Antal Køer 6697.

Af Andelsslakterier findes for Tiden 3: Hamar Slakteri, oprettet 1904, »Fællesslagteriet ved Kristiania, startet 1910, og det i 1915 oprettede Samvirkeslagteri i Skien. Endvidere er et »Bøndernes Fællesslagteri« sikret i Tromsø. Af disse er »Fællesslagteriet« langt det største; det er dannet paa 5-Aars Perioder, d. v. s. Medlemmerne forpligter sig til at staa som saadanne i 5 Aar, og hvis de ikke inden 1 Aar før Periodens Udløb har udmeldt sig, betragtes de som Medlemmer i næste Periode. I den Tid, de staa som Medlemmer, har de baade Ret og Pligt til at faa alt deres »Slagt«, Kvæg, Svin osv., omsat gennem Slakteriet. Pligten omfatter dog kun det »Slagt«, som direkte eller indirekte skal omsættes i Kristiania. Salg til andre Markeder er altsaa tilladt. Den nødvendige Anlægs- og Driftskapital er rejst ved Laan. For dette hæfter Medlemmerne med 10 Kr. pr. tegnet, beregnet »Storfæ«. De er pligtige at tegne det Antal »Storfæ«, de hvert Aar føder paa

Gaarden. Medlemsantallet var d. 1. Marts 1915 6.830. Den samlede Omsætning var i 1914 2.7 Mill. Kr., Nettooverskudet 33.000 Kr.

Hamar Slagteri havde ved Udgangen af 1914 473 Medlemmer, og dets Omsætning var 350.000 Kr.

I Hr. *Overaaes* Afhandling meddeles endvidere, at der findes 4 Salgsforeninger for Landbrugsprodukter. Af disse er, efter hvad der anføres om dem, imidlertid kun den ene, Sunnmøre Salgslag i Aalesund, en Andelsforening, medens de to andre er Aktieselskaber og den 4. er oprettet og ledes af Stavanger Amts Landhusholdningsselskab og er i Virkeligheden ikke nogen selvstændig Forening. I Sunnmøre Salgslag hæfter Medlemmerne for det af Foreningen stiftede Laan i Forhold til deres Ejendommens Størrelse med 5 Kr. pr. Skyldmark. Medlemmerne er pligtige til at være 5 Aar i Foreningen, og i denne Tid har de Ret til at faa alle deres Produkter omsatte gennem denne. Desuden er de pligtige til at omsætte gennem Foreningen, hvad de vil sælge af Æg, Flæsk, Skind, Kartofler, Grøntsager og Vinterfrugt. Overtrædelse af denne Bestemmelse straffes med Mulkt paa indtil 50 Kr. Ved Udgangen af 1914 talte Foreningen 898 Medlemmer, Omsætningen var i dette Aar 145.000 Kr., Nettooverskudet 3400 Kr.

Af Ægssalgforeninger skal der findes ca. 40, men der findes ingen Oplysninger om deres Love, Organisation og samlede Omsætning.

Af Eksportforeninger for Bær antages der at være 12, hvoraf de 11 i Stavanger Amt. Disse Foreninger er ganske enkle S sammenslutninger med det Formaal at omsætte Medlemmernes Bær, Have- og Blaabær, væsentligst med Eksport til England for Øje. De ledes som Regel af en Bestyrelse paa 3 Mand. Gennem Formanden eller en dertil ansat Forretningsfører sker Salget mod en Godtgørelse af 5 pCt. af Salgsbeløbet. I 1914 omsattes gennem 9 Foreninger ca. 90.000 kg Bær til en Værdi af 25.700 Kr.

Af Smøreksportforeninger findes 6. Forfatteren beklager, at det trods gentagne Henvendelser ikke har været ham muligt at faa Oplysninger fra flere end 2, der i 1914 havde en Omsætning af 409.400 kg Smør til en Værdi af ca. 0.9 Mill. Kr.

Endelig anføres det, at der findes 84 Tømmersalgforeninger, hvoraf de 72 har dannet 6 større S sammenslutninger (Skovejerforeninger kaldet). Foruden at varetage Medlemmernes Interesser ved Salg af Tømmer, sætter disse Foreninger sig ogsaa det Maal at fremme Skovkulturen og Inter-

essen for en bedre Skovbehandling i det hele. Disse Foreninger synes gennemgaaende at være meget løst organiserede, Medlemmerne har ikke Leveringspligt, og her i Landet vilde man sikkert ikke regne dem med til Andelsforeningerne.

— Som det fremgaar af ovenstaaende, har Andelsbevægelsen i Norges Landbrug langt fra naaet den Udstrækning og Betydning som i flere andre Lande. Dette er ikke til at undre sig over. Man sammenligne f. Eks. Tilstanden i Norge og Danmark: her Forhold, der trods alle Forskelligheder dog maa siges at være nogenlunde ensartede i landøkonomisk Henseende, en tæt Befolkning, smaa Afstande og bekvemme Samfærdselsmidler; i Norge store Forskelligheder mellem Øst- og Vestlandet, Nord og Syd, en spredt Befolkning, lange Afstande og til Tider saare vanskelige Samfærdselsforhold. Hr. *Overaae* mener imidlertid, at Andelsbevægelsen i Norge nu er i jævn og sikker Fremgang — dette viser sig »ikke i blot forøget Tilslutning til allerede bestaaende Foreninger, men ogsaa deri, at den har erobret Omraader, som tidligere laa udenfor Rammen af dens Virksomhed«.
